

РЕЦЕНЗИЯ

за научноизследователската и преподавателска дейност

- на гл. ас. д-р Елена Петкова Петкова
- кандидат за академичната длъжност "доцент" в Университет „Проф. д-р Асен Златаров” Бургас по: област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност 05.07.01. „Теория на възпитанието и дидактика (Андрагогия и методика на възпитателната работа)”

Рецензент : Ирина Колева Колева, проф. д-р – СУ „Св. Климент Охридски“

професионално направление 1.2. Педагогика /Теория на възпитанието и дидактика

E-mail – kolevairina@yahoo.com

✚ История на конкурсната процедура:

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „доцент” е в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност 05.07.01-“Теория на възпитанието и дидактика” (**Андрагогия и методика на възпитателната работа**). Обявен е в Държавен вестник, брой 47/06.06.2014г. от Университет „Проф. д-р Асен Златаров” за нуждите на катедра „Педагогика и психология” на Факултета по обществени науки.

Конкурсната процедура се провежда по Заповед на ректора на Университет „Проф. д-р Асен Златаров”- № РД-307/26.10.2017 г.

Рецензията е изготвена в съответствие със Заповед № РД- 351/28.11.2017 г., в която е отбелязано, че като критерий за оценка да се приложи „Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Университет „Проф. д-р Асен Златаров”- Бургас” с последни изменения от 24.10.2013 г.

На основание на чл. 68 ал.1 от този Правилник, наричан отгук нататък **ПУРПНСЗАД на Университет „Проф. д-р Асен Златаров”** кандидатът ще бъде оценяван в съответствие на чл.27 от ЗРАСРБ и въз основа на посочените в чл. 67 ал.1 и 2 от **ПУРПНСЗАД** изисквания и документи.

I. Обща характеристика и професионална биография на кандидата

Кандидатът за академичната длъжност “доцент” на Университет „Проф. д-р Асен Златаров”-Бургас по: област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност 05.07.01. „Теория на възпитанието и дидактика (Андрагогия и методика на възпитателната работа)” гл.ас. д-р Елена Петкова е завършила специалност “Предучилищна педагогика”, магистър на

СУ “ Св. Кл. Охридски” - филиал Благоевград през 1982 г. През 2009 г. е придобила образователната и научна степен “доктор по педагогика” по научна специалност 05.07.01. „Теория на възпитанието и дидактика” (СНС по педагогика при ВАК).

Работи като преподавател на основен трудов договор в Университет „Проф. д-р Асен Златаров”-Бургас от 2000 г. (1988 г. – преподавател в катедра “Педагогика” на Полувисшия педагогически институт „Хр.Ботев” - Бургас, 1991-95 г. – старши асистент, 1995 г. – главен асистент. От 2000 г. е гл. асистент в катедра „Педагогика и психология” на Факултета по обществени науки на Университет „Проф. д-р Асен Златаров”-Бургас).

Гл.ас. д-р Петкова се е квалифицирала през 1996-1999 г. в областта на Адлеровата психология в образованието чрез ICASSI – международен Адлеров институт по образованието; през 1998 г. е посещавала семинар на обучаваща организация Save the Children по Конвенцията на ООН за правата на детето, а през 2010 г. се обучава по проект на The Danish Institute for Human Rights „Училища без дискриминация”. *Тази допълнителна квалификация е в съответствие с тематиката на публикациите и практическите иновации, които кандидатът предлага за оценяване съобразно тясноспециализирания профил на конкурса (Андрогогия и методика на възпитателната работа).*

Представената професионална биография на гл.ас. д-р Елена Петкова е доказателство за надграждане на педагогически компетентности в областта на предучилищното и средно образование и подготовката на студенти-педагози в системата на полувисше и висше образование. Тя е била детски учител и администратор в детска градина, учител в УПК за помощник-възпитатели и успешно прави пренос на този професионален опит както в научните си разработки така и във взаимодействието си като преподавател със студентите, бъдещи учители.

В план – личностни компетентности, особеност на професионалните изяви на гл.ас. д-р Елена Петкова е постигнатото хармонизиране на постижения в основни направления на нейната дейност: научноизследователска и преподавателска. Едно от приоритетните направления на нейната изследователска и преподавателска дейност е внедряване на педагогически модели в образователните институции за подкрепа на националните интеграционни политики за субекти в неравностойно социално положение на общинско равнище. *В писмата на базовите институции се доказва внедрителска дейност на модела – „ социална кауза“. Налице са приложени в практиката резултати, изискуеми по чл.27 ал.4 т.2(в) на ЗРАРСРБ и документирани съобр.чл.67 ал.2 т.10 на ПУРПНСЗАД на университет „Проф. д-р Ас. Златаров”*

II. Дидактическа рефлексия на научната продукция на кандидата

Кандидатът по конкурса за “доцент” гл.ас. д-р Елена Петкова участва с 1 монография, 1 студия в съавторство, 1 учебно помагало за студенти в съавторство, 31 статии и 7

доклада, които са различни от публикациите за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ и които изследват андрагогическите аспекти на работата със студенти, учители и родителска общност, проблемите на правната социализация на деца и ученици и превенцията на консуматорските нагласи в начален етап на основната образователна степен чрез адекватни възпитателни технологии, груповата организация на обучение. Предложените за рецензиране трудове в съавторство (десет на брой) демонстрират нейното умение за научно-изследователска работа в екип, както с колеги от академичните среди, така и с педагози, директори на детски градини и студенти. Няма да бъдат обект на рецензиране две статии във вестник „Учителско дело“, макар че съдържат теоретичен анализ, отнасящ се до понятия от тезауруса на теорията на възпитанието, както и две учебни помагала за деца от предучилищна възраст.

Главен асистент д-р Ел. Петкова притежава **12 цитирания** в една студия и в научни публикации на национални научни форуми /по собствена справка/. Необходимо е да се позове за цитирания на национално представени източници и институции, както и на международните системи за импакт фактор. **Количествено и качествено е удовлетворено изискването по чл.67 ал.1 т.3 от ПУРПНСЗД на университет „Проф. д-р Ас. Златаров“. Десет от посочените 12 цитирания са на нейни публикации в областите на андрагогията, (вкл. иновации в обучението на студенти) и на методиката на възпитателната работа което доказва, че кандидатът е разпознаваем в профила и специалността на конкурса.**

Всички научни трудове на авторката са в рамките на научното направление : “Теория на възпитанието и дидактика”, с убедителни акценти в областта на андрагогическото познание и методико-технологичното осигуряване на възпитателния процес. Те се отличават с научно целеполагане , компетентност и сериозно познаване на българския и европейски опит в педагогическата научна област. **Всички представени трудове и публикации на кандидата напълно съответстват на изискванията на чл.67 ал. 1 т.3 на ПУРПНСЗД на университет „Проф. д-р Ас. Златаров“, а именно: да са по профила на обявения конкурс, тясно специализирани.**

Основни теми, обект на трудовете на гл.ас. д-р Петкова са:

- спецификата на андрагогическите подходи при обучението на студенти-педагози;
- конструирането на педагогически модели за промяна на нагласите на възрастни (учители и родители) към потребностите на детето в организирана учебна среда;
- проблемите на правата на детето в образованието, обобщени в собствени проучвания в граничната и интегрална област между науките право, философия на образованието и педагогика;
- парадигмалните проекции на Конвенцията на ООН за правата на детето към педагогическата система и факторите за възпитание;

- педагогическите концепции за разрешаване на противоречия в образованието в условията на ценностна криза;
- методите за възпитателно взаимодействие и формиране на личностни компетентности чрез групово-състезателната организация в системата на педагогическо взаимодействие в предучилищна възраст;
- естетическото възпитание като база за изграждане на емоционална грамотност.

Тематиката на представената научна продукция е актуална и интересна и представя д-р Петкова като интердисциплинарен изследовател, работещ в областта на правата на детето, интерпретирани като отговорност на субектите на възпитателно взаимодействие – педагози и родители, но също и на образователната институция и националното законодателство. Кандидатката е един от малкото изследователи на правата на детето в системата на българското образование в периода 1989 -2013.

Публикациите представят кандидата като иновативен тип учен и преподавател лансиращ нови концептуални идеи относно отговорността и възможностите за създаване на хуманни, разбирани като справедливи, възпитателни отношения. Разработените и апробирани научни методики представят оригинални по своя характер предложения, които са с подчертан принос в теорията и практиката на възпитателната дейност.

III. Учебно-преподавателска дейност

Гл. асистент д-р Ел. Петкова е водила лекционен курс по дисциплините : „Андрагогия“ и „Методика на възпитателната работа” на студенти бакалаври от специалност СП, „Теория на възпитанието” (на студентите от специалности СП, ПНУП и НУПЧЕ на Факултета по обществени науки) и „Педагогически технологии на играта ” на ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“ от специалности ПНУП и ПУПЧЕ.

Създава е основните предпоставки за успешна пред дипломна практика на студентите от специалност „Социална педагогика” (договаряне на базови социални институции и учебна документация).

Разработила е учебни програми по дисциплините: Теория на възпитанието, Андрагогия, Методика на възпитателната работа, Педагогически технологии на играта, Педагогическа етика, Практикум „Ученически отдих“, Социална рехабилитация-практикум сред природата, Текуща и пред дипломна социално - педагогическа практика – в съавторство. **Всички програми на кандидата са утвърдени в катедра „Педагогика и психология”, за чиито нужди през 2014 г. се обявява конкурсът.**

Представя учебно помагало за студенти / в съавторство/ - „Теория и практика на груповото обучение“, в което е разработила теми за дисциплината : „Теория на възпитанието“ в съответствие с профила на конкурса.

Широкият диапазон от учебни дисциплини потвърждава професионалната специална подготовка на гл.ас. д-р Ел. Петкова.

В своята преподавателска дейност тя използва и апробира интерактивни дидактически технологии за възрастни и деца. Личната и преподавателска техника е ориентирана към прилагането на интерактивни методи в кооперативен аспект. ***В тази насока тя осигурява условия за занимания на студентите в практическа среда, извън висшето училище – чл.27 ал.4 т.1(а) на ЗРАРСРБ***

Логическо продължение на тази нейна преподавателска дейност са и ръководените от нея дипломанти на ОКС – „Бакалавър“ – 14 на брой и 17 кръжочници от посочените вече специалности, чиито разработки са тематично свързани с изграждане на модели за обучение на възрастни и хуманизирането на образователната среда в системата на предучилищното образование и начален етап на основната образователна степен. ***Удостоверяването на това научно ръководство е извършено според изискванията на чл.67 ал.2 т.8 на ПУРПНСЗАД на университет „Проф. д-р Ас. Златаров” и в съответствие с чл.27 ал.4 т.1(в) на ЗРАРСРБ .***

IV.Участие в научно-изследователски и приложни проекти

Кандидатката е участвала в различни позиции в дванадесет научно-изследователски и два образователни проекта:

- национален проект на МНП - НИИО : „Система за групово- състезателна работа” като ръководител на секция „Предучилищно възпитание”
- единадесет вътрешно университетски научноизследователски проекта (на един от които е била ръководител), приключили с научни и научно-приложни резултати.
- академичен наставник по проект „Студентски практики” по ОПРЧР – МОН.
- ръководител на общински проект : „Децата коригират възрастните”.

Приложените удостоверения, както и тематиката на проектите са в съответствие с проблемните области, в които кандидатът извършва своите научни изследвания – Андрагогия (усъвършенстване на обучението на студентите и внедряване на изследователски методики), Методика на възпитателната работа (нравствено възпитание чрез художествена и екологична дейност, групово-състезателна организация в ДГ, научна лаборатория по образование) и са надлежно документирани, вкл. резултатите са отразени в научни публикации (чл.27 ал.4 т.2(а,г) на ЗРАРСРБ и чл. 67 ал.2 т.9 на ПУРПНСЗАД на университет „Проф. д-р Ас. Златаров”).

V. Оценка на основните научни приноси на кандидата

Научно – приложните изследвания на гл.ас. д-р Елена Петкова са реализирани в няколко направления:

➤ *Андрагогия*

- ✦ Научно обосновани са организационно-педагогическите условия, които обуславят осъществяването на модели за подкрепа на националните интеграционни политики в социално-педагогическите институции. Това прави възможно създаването на индивидуални технологии от студентите в процеса на педагогическата практика за подкрепа на обществено значими каузи чрез социално включване на групи в неравностойно социално положение (*нововъведение в методите на преподаване – чл.27 ал.4 т.1(а) на ЗАРСРБ*).
- ✦ Изследвани и описани в учебната практика на студентите са възможностите за ранно професионалното ориентиране и насърчаване за оставане в педагогическата професия, както и за ефективно обучение в педагогическите специалности чрез интерактивно споделяне и презентиране на опит между студентите от различни курсове (*нововъведение в методите на преподаване – чл.27 ал.4 т.1(а) на ЗАРСРБ*).
- ✦ Разработена е и апробирана методология за промяна на нагласите при подготовка на студенти и квалификация на учители чрез собствено участие за промяна /себеактуализация и са конструирани и прилагани в практиката обучаващи модели (*нововъведение в методите на преподаване – чл.27 ал.4 т.1(а) на ЗАРСРБ*).
- ✦ Аргументирано е обоснована необходимостта от наставничество на млади учители от университетски преподаватели за подкрепа на техния формиран в университета творчески ресурс.
- ✦ Изследвана е възможността за целенасочена промяна на педагога, разбираана като себеактуализация. Определени са концептуалните моменти в процеса на промяна.
- ✦ Предложени са авторски методики за възпитателно взаимодействие за възрастни (андрагогически подход за екологично и правно възпитание), с цел формиране на справедливостта като нравствена добродетел и личностна компетентност.

➤ *Права на детето в образованието*

- ✦ Осъществено е цялостно теоретично изследване за проекцията на Конвенцията на ООН за правата на детето върху процеса на формиране на положително отношение у учителите и студентите-педагози към детските потребности.

- ✦ Определени са и са обосновани правата на детето в образованието и тяхното специфично значение за правнорелевантна социализация и нравствено формиране на личността в процеса на педагогическо взаимодействие.
- ✦ Анализирани са аспектите на справедливостта като подход и реализация в образователната практика и са интерпретирани юридически категории чрез понятия от тезауруса на педагогиката.
- ✦ Изяснено е съдържанието на релацията : „справедливо отношение към правата на детето в образованието”, като еволюция на идеята за хуманно отношение в педагогиката и е обоснована необходимостта от измерване на отношението към правата на детето в дименсия : „справедливо-несправедливо”.
- ✦ Разработена е авторска методика за установяване и измерване на отношението към правата на детето в образованието и са обосновани четири подтипа възпитатели в зависимост от разбирането и нагласата към детската активност.
- ✦ Предложени са авторски методики за възпитателно взаимодействие в процеса на училищно обучение, с цел формиране на справедливостта като качество на подрастващата личност.

Приносите в тази област са както в сферата на Андрагогията (обучение на студенти-педагози и учители), така и в Методиката на възпитателната работа (възпитателно взаимодействие в предучилищна и начална училищна възраст), а също в Теория на възпитанието – педагогически тезаурус и проекции на Конвенцията на ООН за правата на детето.

Гл.ас. д-р Елена Петкова е сред малкото български изследователи на спецификата на правата на детето в системата на образованието и този приносен аспект от нейната научно-изследователска дейност несъмнено **трябва да бъде отбелязан в съответствие с чл.27 ал.4 т.2(б,г) на ЗРАРСРБ.**

➤ **Методика на възпитателната работа**

Приносите в тази област на педагогическото познание се описват в три задълбочено проучени и достоверно описани иновационни направления (чл.27 ал.4 т.2(б,г) на ЗРАРСРБ) , а именно:

- ✦ В малко изследваната в българската педагогическа теория област, отнасяща се до рисковете от **консуматорски тип поведение**, е разкрита опасността от нравствено деформиране на детето в условията на свръхпотребление и изчерпване на природните ресурси. При това е очертано пространство за педагогическа намеса чрез целенасочено планиране на методически насоки за превенция на отклонения в развитието.
- ✦ Доказано по емпиричен път е мястото на **груповата организация** на обучението и необходимостта внедряване на субект – субектния подход на педагогическо взаимодействие, като организационен.

- ✦ Създадена и апробирана в практиката е методика за педагогическо взаимодействие при обучение на деца от предучилищна възраст, чрез системата за групово-състезателна организация. Разработени и апробирани са методически и технологични решения.
- ✦ Концептуализиран е проблемът за нравственото възпитание, чрез средствата на *изкуството / театрализираната игра/*, като са очертани особеностите на процеса на реализирането му в съвременните условия на организираното предучилищно образование и начален етап на основната образователна степен. Определени са детерминантите, които влияят върху него и основните направления на педагогическото взаимодействие.

➤ **Система и фактори за възпитание (Обща Теория на възпитанието)**

- ✦ Обект на педагогически анализ е разбирането на отговорността от възпитателите (педагози и родители) , като субекти на промяната в условията на социална криза.
- ✦ Разкрити са неизползваните ресурси на семейството и училищната институция за възпитаване на децата с осъзнато право за качествена образователна среда.
- ✦ Научен принос е ориентирането на дидактическите технологии в плоскостта на ценностните ориентации на учители, студенти и родители.

В този контекст искам да подчертая, че гл.ас. д-р Елена Петкова е разпозната и приета в качеството си на консултант и преподавател в средите на образователни и социални институции, общински структури и неправителствени организации. Приносен момент в научното творчество на гл.ас. д-р Петкова е синкретичното представяне на разработваните от нея педагогически проблеми.

Актуалността и значимостта на научните приноси на кандидата за мен са безспорни. Предложените монография, студия, и учебни помагала притежават както теоретичен, така и практичен принос и могат да се използват от широк кръг специалисти, работещи в областта на социалните дейности и в образованието.

Научните приноси на гл.ас. д-р Петкова рефлектират представата ми за един иновативен тип преподавател, с установка за научна дейност, интегрираща различни области на знанието.

От представената документация за цитирания е налице интерес към нейните авторски идеи на национално равнище и в педагогическата практика. ***ПУРПНСЗАД на Университет „Проф. д-р Асен Златаров”***

Научният принос на гл.ас д-р Петкова е не само на теоретично равнище. Нейни научни търсения в педагогически план са апробирани в практиката и са получили своята популярност в държавно-административната и неправителствена сфера за

обучение на възрастни (Отзив на МОН за участие в работна група за изработване на секторна стратегия 2020, Благодарствено писмо на Община Бургас за ръководство на студентска инициатива в общинска институция, отзив на Ротари клуб – Бургас за участие като лектор и модератор) . Приложен е и положителен отзив от декана на ЦХН на БСУ за нейната преподавателска работа в периода 1991 – 1997.

VI. Заключение

Кандидатурата на главен асистент **д-р Елена Петкова Петкова**, както нейните научни и преподавателски приноси, представени чрез публикациите и преподавателският и профил отговарят на областта и професионалното направление и профила на конкурса и може и трябва да бъде избрана за доцент по обявения конкурс./ *ПУРПНСЗД на Университет „Проф. д-р Асен Златаров” /*

Преподавателската и научна дейност на кандидатката и постигнатите от нея академични и научни резултати ми дават основание, убедено да препоръчам на уважаемото научно жури да избере Елена Петкова Петкова за заемане на академичната длъжност “доцент” в Университет “Проф. д-р Асен Златаров” по: област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност 05.07.01. „Теория на възпитанието и дидактика (Андрагогия и методика на възпитателната работа)”

21. 01. 2018 г.

Рецензент:

гр. София

(проф. д-р И. Колева)